

Problematika vzťahu medzi župami a hodnovernými miestami v Uhorsku v 14. a 15. storočí

NORBERT C. TÓTH

The Relations between Counties and Places of Authentication in Hungary in the 14th and 15th Centuries

ABSTRACT: The author in his study deals with two regional institutions in medieval Hungary and observes their mutual relations in the 14th and 15th centuries. Together they addressed many legal cases. Their relationship, however, went through several developmental stages, from mutually useful cooperation to mutual rivalries and competition. The author of the study primarily bases his conclusions on rich archival material. For his research, he largely used historical documents from seven Hungarian counties. In particular, he observes, in what cases the counties and places of authentication (*loca credibilia*) cooperated, and what were their competencies. In the late 15th century their cooperation de facto ceased to exist.

Keywords: History of Law, Middle Ages, Hungary, County (comitatus), Places of Authentication (*loca credibilia*), Administration, Deeds

„Župa zariaďuje predvolanie tak, že vysIELa slúžneho alebo človeka zo župy a tiež požiada o spoluprácu niektoré hodnoverné miesto, čo nariadil už zákonný článok 5 z roku 1291. Cirkevné hodnoverné miesto podá župe správu o predvolaní.“ – napísal Gábor Gyula vo svojom diele základného významu v roku 1908.¹ Podobne o tom písal aj József Holub v súvislosti so Zalianskou župou, ale on si všimol, že takýto spôsob predvolávania sa udomácnil len v niektorých zadunajských župách a v ostatných častiach kráľovstva predvolával slúžny alebo človek zo župy prostredníctvom vlastnej pečate.² I keď v renovácii Zlatej buly, presnejšie v zákennom čl. 21 bod a) z roku 1231, sa ustanovilo, že predvolania a svedectvá pristaldov boli hodnoverné len svedectvom biskupa alebo kapituly, podľa bodu c) v menej dôležitých záležitostiach stačilo svedectvo susedného konventu alebo kláštora.³ Na základe hore uvedených údajov vzniká niekoľko otázok, po prvé: v ktorých župách sa stretávame s konaním podľa zákona? Po druhé: uplatnilo sa aj v ostatných župách, prípadne ak nie, z akého dôvodu? Nakoniec po tretie: dá sa časovo ohraničiť tento jav?

¹ GÁBOR, Gyula. *A megyei intézmény alakulása és működése Nagy Lajos alatt*. Budapest : Grill, 1908, s. 159. Presné znenie zákona: BERTÉNYI, Iván (ed.). *Magyar történeti szövegyűjtemény 1000 – 1526*. Budapest : Osiris, 2000, s. 285.

² HOLUB, József. *Zala megye története a középkorban, I*. Pécs : Zala megye közönsége, 1929, s. 234-235.

³ BERTÉNYI, Magyar történeti szövegyűjtemény 1000 – 1526, s. 276.

Skôr, než by sme sa venovali položeným otázkam, musíme sa od nich trochu vzdialiť, aby sme vysvetlili, odkiaľ vychádza tento problém. Počas excerpovania úradných listín Sabolčskej župy sme si všimli, že sedrie riešili jednak „nepodstatné“ udalosti a tiež, že tu vydané listiny boli veľmi schematické. Popritom počas prípravy 7. zväzku *Zsigmondkori oklevéltár* sme našli tri listiny (dve z Vašskej župy a jednu zo Zalianskej), v ktorých žiadali, aby hodnoverné miesto – konventy vo Vašvári (Vasvár, *Castrum Ferrum*) a Kapornaku (Krplivník, obec v dnešnom Slovinsku) – bolo prítomné počas vyšetrovania.⁴ Prekvapujúce je, že ani jedna listina Sabolčskej župy z celkového počtu 1300 neobsahuje žiadosť adresovanú hodnovernému miestu.⁵ K tomu môžeme dodať, že v prípade tejto župy sa nám zachovalo najviac listín, čiže nepredpokladáme, že by sa stratili práve spomínané písomnosti.

Vráťme sa k problému. Prvou úlohou bolo nájsť tie župy, ktoré poslali žiadosť niektorému hodnovernému miestu.⁶ Podľa našich doterajších vedomostí ich môžeme vymenovať sedem: Baraňská, Rábska, Bratislavská, Šomodská, Šopronská, Vašská a Zalianska.⁷ Formuly listín vydaných župami – ale aj odpovedí na tieto písomnosti – sa zhodujú s formulami listín vydaných inými súdmi (kráľovským, palatínovým, bánovým, krajinskými sudcami), čiže po opise vecí prípadu župa požiadala niektoré hodnoverné miesto, aby vyslalo svojho zástupcu, v prítomnosti ktorého človek zo župy vyšetril sťažnosť alebo vykonal opísanú úlohu, svedok sa vrátil na hodnoverné miesto a podal správu, na základe ktorej inštitúcia vydala svedectvo župe alebo výnimočne kráľovi.⁸ Na základe nášho výskumu má týchto sedem stolíc presne 107 podobných listín.⁹ Podľa zák. čl. 5/1291 svedok hodnoverného miesta bol potrebný

⁴ MÁLYUSZ, Elemér - BORSA, Iván (eds.). *Zsigmondkori oklevéltár I-VII.* (1387 – 1420.) Budapest : Akadémia Könyvtár; MOL, 1951-2001. Tu viď VII, 1165, 1737, 1970 (ďalej len ZsO).

⁵ PITI, Ferenc - C. TÓTH, Norbert (eds.). *Szabolcs megye hatóságának oklevelei. I. (1284 – 1382); II. (1383 – 1526).* Rukopis.

⁶ Na tento problém už upozornil Iván Borsa, ale téme sa ešte nikto nevenoval. BORSA, Iván. A hiteleshelyekről. In PITI, Ferenc - SZABADOS, György (eds.). *„Magyaroknak eleiről” Tanulmányok a hatvan esztendő Makk Ferenc tiszteletére.* Szeged : Szegedi Középkorász Műhely, 2000, s. 102.

⁷ Pri zhromaždení údajov sme používali databázu Maďarského krajinského archívu. RÁCZ, György. *A középkori Magyarországi levéltári forrásainak adatbázisa.* Budapest : Arcanum, máj 2000. CD-ROM. – Na tomto mieste by sme sa chceli poďakovať Árpádovi Nógrádyemu za nezištnú pomoc pri poskytnutí signatúr listín Bratislavskej župy.

⁸ 23. júl 1325: Vašvárska kapitula župe: ... *super quo petebatis nos diligenter, ut cum Iohanne filio Gula de Chypkerek, homine vestro hominem nostrum pro testimonio mitteremus* ... DF 253127 (Archív rodu Sennyei 27-15); 19. október 1347: Bratislavská župa: ... *super quo vestre discretionis amicitiam presentibus requirimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente ... homo noster sciant et inquiring ab omnibus, quibus decet et licet omnimodam de premissis veritatem et post hec prout ipsi veritas constiterit premissorum amicaliter nobis rescribatis.* DF 226250 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 8-1-4); 27. december 1378: Vašská župa: ... *super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus unum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente ... homo noster ab omnibus, quibus incumbit, meram de premissis experiatur veritatem, quam tandem nobis amicaliter rescribatis.* DF 274388 (Archív rodu Gyulay 18.); 27. júl 1434: Vašská župa: ... *super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus unum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente ... alii absentibus homo noster ... nobis amicaliter rescribatis.* DL 58082 (Archív rodu Békássy 84); 5. august 1462: Zalianska župa (kapornákské sídlo): ... *super quo vestram amicitiam presentibus petimus diligenter, quatenus unum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente ... alii absentibus homo noster, ab omnibus, quibus incumbit, meram de premissis experiatur veritatem, quam tandem nobis amicaliter rescribatis.* DF 276946 (HDA Obitelj Oršic 64-22).

⁹ V štúdiu sme sa vedome vyhýbali výrazu *zachovalo sa* v súvislosti s listinami, veď odborníkovi zaobeh-

len v prípade predvolania. Túto našu domnienku potvrdzuje diktát kráľa Žigmunda, ktorý adresoval 19. mája 1396 Bratislavskej župe. Podľa neho sa šľachtici župy sťažovali, že župa ich predvoláva pred panovníka pomocou slúžnych i napriek tomu, že šľachta župy už od dávnych čias vlastní privilégium – predvolať ich môže len človek z kapituly.¹⁰ K správne mu pochopeniu listiny hneď dodáme, že predvolanie v Bratislavskej župe – ako všade inde v kráľovstve – nevykonávali zástupcovia hodnoverných miest, ale kráľov človek (prípadne palatínov, atď.), v istých prípadoch človek zo župy, na jeho pomoc poslalo hodnoverné miesto svojho zástupcu ako svedka – v tomto prípade Bratislavská kapitula. Na základe toho 11. mája 1370 bratislavský podžupan a kastelán Mikuláš, syn Leukuša z Bernolákova (*Cseklész*),¹¹ požiadal Bratislavskú kapitolu, aby poslala svojho zástupcu, v ktorého prítomnosti človek zo župy, Mikuláš, syn Dominika zo Sásy (*Szász*) a jeden slúžny, predvolali Jána a Egída synov Dominika, Juraja syna Petra, Petra syna Petra, Gyarmana syna tohože Petra, všetci boli z Veľkého a Malého Budína (*nobiles de Bodofalua*) v Bratislavskej župe, ďalej Jána syna Vavrince Szentandrásioho, Jána syna Štefana, Mateja a Ondreja synov Tomáša z Horného Baru (*de Baar*), Ladislava a Michala synov Čepana, Petrovho syna Bedeho (*de Sancto Andrea*, Svätý Ondrej, zaniknutý v chotári Rohoviec). Predvolaní mali svedčiť proti Matejovi synovi Mikuláša a Jurajovi synovi Jána z tohože Budína (*de eadem Bodofalua*). Nakoniec mala kapitula podať správu.¹² Podobnú prosbu poznáme z 23. apríla 1394.¹³ Z listiny bratislavského podžupana Mikuláša Kerenčeniho zo dňa 24. apríla 1394 sa dozvedáme, že syn Mikuláša Berzéte Monostoriho, Ladislav, a jeho manželka Anna už boli štyrikrát predvolaní pred vtedajšieho bratislavského podžupana menom Predpelka¹⁴ ľuďmi zo župy a kapituly. Dôvodom ich predvolania malo byť svedectvo voči bratislavskému mešťanovi Mikulášovi Himmelreichovi, synovi Jána. Oni však neprišli ani raz, za čo dostali aj pokutu, preto v tomto prípade žiadali kapitolu, aby poslali svojho svedka. Za jeho svedectva syn Jakuba Szentandrásioho, Ondrej, alebo synovia Tomáša zo Sásy (*Szász*), Jakub a Gregor, jeden zo zvolených ľudí župy, mal Monostoriocov predvolať pred nich a tiež mali požadovať aj pokutu. Podľa správy kapituly z 8. mája 1394 ich človek zo župy, Ondrej, v prítomnosti klerika Štefana

rajúcemu sa aspoň okrajovo stredovekom ide o samozrejmu vec. Čiže keď o niečom usudzujeme alebo nastoľujeme nejaký problém, vychádzame, samozrejme, iba zo zachovaných listín. Ďalej, keďže zánik listinného materiálu bol „demokratický“, nie sú veľké rozdiely v pomere zachovaných jednotlivých druhov listín. Zdá sa teda, že na základe preskúmaného zachovaného materiálu sa potom dajú formulovať aj štatistické závery.

¹⁰ ZsO I, 4393: ... *iidem nobiles huius libertatibus ab antiquo usu extitissent, ut nullus ex iudicibus nobilium ipsius comitatus Posoniensis citationem aliquam inter ipsos facere possuissent, sed iidem nobiles totiens quotiens necesse fuisset, ad eandem citationem faciendam semper ab antiquo homines capituli ecclesie Posoniensis adduxissent*. DF 274798 (Archív mesta Komárom 24) – Chceli by sme sa poďakovať Tiborovi Neumannovi, ktorý nás upozornil na túto listinu.

¹¹ ENGEL, Pál. *Magyarország világi archontológiája 1301 – 1457, I-II*. Budapest : História, 1996. s. 167.

¹² DF 226258 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 8-1-12).

¹³ DF 226495 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 10-1-22) – Na základe poznámky na zadnej strane listiny kapitula poslala Petra, farára z Jelky, spolu s človekom zo župy, synom Tomáša z Vaty (*de Vatha*), Jánom a jedným slúžnym, ktorí 24. apríla odišli na majetok Vata a tam človek zo župy v prítomnosti slúžneho a zástupcu kapituly vykonal predvolanie.

¹⁴ ENGEL, Pál. *Magyarország világi archontológiája I*, s. 168. Pravdepodobne išlo o neznámeho podžupana bratislavského župana Stibora zo Stiboric (1389 – 1402).

predvolal na pozemok Vrakúň.¹⁵ Posledná listina Bratislavskej župy, ktorou žiadala o svedectvo, bola vydaná dňa 6. augusta 1400.¹⁶ Pravdepodobne aj v neskoršej dobe vznikali problémy kvôli spomínanému privilégiumu šľachty, pretože vyššie uvedenú listinu kráľa Žigmunda z roku 1396 Bratislavská kapitula prepísala viackrát: v roku 1413 na žiadosť Jána z Bósu (*de Bews*, Gabčíkova), o rok neskôr na žiadosť Františka z (Veľkej) Jelky (*Nagyilka*) a Blažaja z Malej Jelky (*Kisilka*).¹⁷ Okrem Bratislavy mali po jednom mandáte úrady Rábskej župy z roku 1426¹⁸ a Baraňskej župy zo 4. apríla 1407. Vtedy baraňský podžupan, Frank z Gyuly, požiadal Pécsváradský konvent o dosvedčenie, že kráľov človek, Ján z Herendu alebo Imrich z Hazugdu, alebo syn Ladislava z Lothárdu, Ladislav, predvolal pred župu Jakuba, nazývaného Sedmohradský (*dictus de Erdel*, Erdélyi) a jeho manželku pochádzajúcu z Hartafalvy, a to voči synom Pata z Gyuly, Klimenta a Štefana, o čom mali následne podať správu. Zo správy konventu datovanej 7. apríla vieme, že ich predvolal Ján z Herendu, kráľov človek, v prítomnosti kňaza Jakuba.¹⁹ Nakoniec z kapitulskej listiny poznáme jeden mandát Vašskej župy: 28. októbra 1328 oznámila Vašvárska kapitula župe, že na jej žiadosť človek zo župy Štefan, syn Bartolomeja, so spoluúčastníkom klerikom Mikulášom predvolal pred podžupana na pozemok Hermány Juraja, syna Hertenyga, a na pozemok Mikuláša Molnáriho, syna Ladislava, svedčiť proti zemanovi Bernoldovi z Molnáru.²⁰ Poznáme sedem mandátov obsahujúcich žiadosť o predvolanie. Tento počet nemôžeme vnímať ako veľký, a to ani vtedy, keď vieme, že predvolania si nenašli svoje miesto v rodových archívoch. Dokonca aj spoločne so zákonom Ondreja III. a spomínanou listinou kráľa Žigmunda, ktorú adresoval Bratislavskej župe, je množstvo týchto písomností veľmi nízke. Z celkového počtu 107 žiadostí je ich len sedem kusov, čo nepredstavuje ani sedem percent! A keď pripomenieme fakt, že mandáty so žiadosťou o predvolanie vlastnia len štyri župy z 56,²¹ vtedy dostaneme naozaj prekvapujúci obraz. Otázne je, či šľachta župy naozaj vlastnila takéto „miestne alebo krajinské“ slobody? Zákony a Žigmundova listina naznačujú, že áno, avšak takáto absencia prameňov je ešte aj na uhorské pomery nápadná a vyžaduje hlbšiu analýzu.

Predtým, než by sme sa ďalej venovali skúmaniu problému, z praktického hľadiska najprv vymenujeme listiny vydané župami. Jediný mandát Šopronskej župy bol vydaný 24. septembra 1397, v ktorom župa žiadala Rábsku kapitulou o vyšetrovanie násilností. Podobné udalosti v spomínanej dobe neboli nijako výnimočné.²² Rábska

¹⁵ DF 241382 (Archív mesta Bratislavy 3302) – Na reverze: *vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus Poniensis*.

¹⁶ DF 226270 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 8-2-1).

¹⁷ ZsO I, 4393.

¹⁸ DRESKA, Gábor. A pannonthalmi konvent hiteleshelyének működése a Zsigmond-korban. In *Levéltári Közlemények*, 1997, roč. 68, 1-2 : 3-61. s. 30.

¹⁹ DF 259925 (Archív rodu Révay, Gyula 6-17).

²⁰ ALMÁSI, Tibor - BLAZOVICH, László - GÉCZI, Lajos - KRISTÓ, Gyula - PITI, Ferenc (eds.). *Anjou-kori oklevéltár I-XII, XXIII-XXIV*. Budapest; Szeged 1990-2001. (ďalej Anjou) XII, 452., 454. DL 58013 (Archív rodu Békássy 8).

²¹ Hodnotiteľné množstvo údajov poskytuje len 56 žúp, preto práve tieto sú základom nášho uvažovania. Blížšie CSUKOVITS, Enikő. Sedriahelyek – megyeszékhely a középkorban. In *Történelmi Szemle*, 1997, roč. 39, č. 3-4, s. 363-386.

²² NAGY, Imre (ed.). *Sopron vármegye története. Oklevéltár I-II*. Sopron : Sopron vármegye közössége, 1889-1891, I, s. 526-527; ZsO I, 4985. Odpoveď bola vydaná 12. októbra 1397, na základe listiny kapitula poslala

župa vlastnila dva mandáty z roku 1426, o prvom sme sa už vyššie zmienili, v druhom žiadali Panonhalský konvent, aby v prítomnosti jeho zástupcu mohli vyšetriť prípad násilnosti.²³ Baraňská župa disponovala ôsmimi mandátmi. V prvom, ktorý vydala 27. septembra 1336, podala Páfkostolská kapitula správu baraňskému podžupanovi Dominikovi a štyrom slúžnym, podľa ktorej na ich žiadosť poslali ako svedka presbytera Vincenta a za jeho účasti človek zo župy, Štefan, syn *Mykowa*, vykonal zákaz.²⁴ Posledný vznikol dňa 18. júla 1446 a bol adresovaný Pécsváradskému konventu.²⁵ Mandáty Baraňskej župy boli adresované Páfkostolskej, Pécsváradskej a Szekszárdskej kapitule.²⁶ V prípade Šomodskej župy poznáme štrnásť podobných listín, adresátom bola vždy kapitula v Somogyi. Prvá a najstaršia zo všetkých bola vydaná pred 3. aprílom 1322,²⁷ posledná zase 10. júna 1427.²⁸ Zaliaska župa disponovala šesťnástimi mandátmi, jeden adresovali Újudvorskému a jeden Vašvárskemu konventu,²⁹ ostatné zase konventu v Zale a Kapornaku. Prvý bol vydaný 1. apríla 1332³⁰ a posledný, najmladší zo všetkých, 5. augusta 1462.³¹ Bratislavská župa ich vlastní dvadsaťtri, prvý zo 7. marca 1325,³² posledný z 21. júna 1414,³³ bez výnimky boli adresované Bratislavskej kapitule. Nakoniec najviac takýchto listín vlastní Vašská župa, spolu štyridsaťsedem kusov, najstarší mandát vznikol pred 23. júlom 1324,³⁴ posledný 12. júla 1456.³⁵ Niekedy, hlavne v prípade Vašskej župy, na základe mandátu nemala kapitula poslať správu župe, ale kráľovi.³⁶ Zhromaždením týchto listín zistíme, že najstaršia pochádza z obdobia spred 3. apríla 1322 a najmladšia z 5. augusta 1462, čiže vo vymenovaných siedmich župách sa nám za 140 rokov tejto praxe zachovalo spolu 105 mandátov. Ťažko by sme

klerika Petra spolu s človekom kráľa, Jánom z Fraknó, vyšetrovanie potvrdilo sťažnosť. – DL 8255 (Acta ecclesiastica, Borsmonostra 27-48)

²³ DRESKA, A pannonhalmi konvent, s. 28.

²⁴ DL 67709 (Archív rodu Tallián 33) – Na reverze: *vicecomiti de Baranya et quattuor iudicibus nobilium eiusdem comitatus*.

²⁵ DF 260034 (Archív rodu Révay, Gyulay 8-24b) – Na reverze: *vicebanis comitatus de Baranya, relatio*.

²⁶ Posledný mandát je veľmi zaujímavý, lebo násilností sa dopustili familiári Páfkostolskej kapituly (Ondrej tolniansky, Gál baraňský a Benedikt vukovarský, archidiakoni, custos Juraj, dekan Martin a kanonici Ondrej Mirabilis a Pavol zo Szentjánospályu) a župa poslala mandát Pécsváradskému a Szekszárdskému konventu, a ako to bolo zvykom, Szekszárdsky konvent prípad len vyšetroval (DL 78218 – Archív rodu Zichy, Zsélyi 212-852), kým Pécsváradský konvent aj konal. NAGY, Imre – NAGY, Iván – VÉGHÉLY, Dezső – KAMMERER, Ernő – DÖTY, Ferenc – LUKCSICS, Pál (eds.). *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő, I-XII*. Budapest : Magyar Történelmi Társulat, 1871-1931. (ďalej iba Zichy) V, 42-44. (DL 78220 – Tamže, 853).

²⁷ BORSA, Iván. *A somogyi konvent oklevelei az Országos Levéltárban I-VI. Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv 26-31*. Kaposvár : Somogy Megyei Levéltár, 1995-2000, I, 77a; Anjou VI, 512.

²⁸ DL 43706 (Múzeumi törzsanyag, Véghegy-gyűjtemény).

²⁹ Možným dôvodom poslania mandátu Vašvárskej kapitule bolo, že násilností sa dopustili budínsky prepoš Ján a jeho poddaní na majetku Merenye, ktorý patrilo do vlastníctva Vesprímskej kapituly. KUMOROVICZ, L. Bernát (ed.). *Veszprémi regeszták (1301 – 1387)*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1953, s. 706-707.

³⁰ DL 2711 (NRA 1535-53).

³¹ DF 277004 (Archív rodu Orsics O).

³² AO II, 179-180; Anjou IX, 50, 89; DL 2289 (NRA 1671-22).

³³ DF 227116 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 28-3-47/1).

³⁴ Anjou VIII, 353, 354, DF 253127 (Archív rodu Sennyey 27-15).

³⁵ DL 49960 (Archív rodu Romy 136-76).

³⁶ 30. jún 1386, DL 91923 (Archív rodu Festetics, Castriferrei 76); 15. december 1404, ZsO II, 3537 (DF 261552 – Archív rodu Szelestey); 13. máj 1420, ZsO VII, 1737.; 8. máj 1423, DL 92616 (Archív rodu Festetics, Castriferrei 161a).

si nevšimli, že tieto dátumy sa viažu k dvom dôležitým udalostiam. Začiatok môžeme spájať s upevnením moci kráľa Karola I.,³⁷ koniec sa viaže ku krajinskému snemu, na ktorom sa diskutovalo o rôznych zákonoch týkajúcich sa súdneho práva (skončil sa 28. mája 1462)³⁸ a upevnila sa moc Mateja Korvína.³⁹

Ešte predtým, než by sme sa ďalej venovali hľadaniu príčiny, pozrime sa na to, kvôli čomu mandáty vznikli. Najčastejšie ich vystavili, aby vyšetrili násilnosti,⁴⁰ ale stretneme sa aj so zákazom,⁴¹ s výdajom svadobného daru či vena,⁴² predvolaním (ako sme o tom už hovorili, väčšinou v mandátoch Bratislavskej župy),⁴³ metáciou⁴⁴ a čo je naozaj prekvapujúce, s majetkovými spormi,⁴⁵ v piatich písomnostiach mal človek zo župy zabezpečiť niekomu trvalé vlastníctvo.⁴⁶ (Problém uvedený ako posledný je veľmi dôležitý, ale v tejto štúdii sa mu nebudeme venovať, keďže ide len o veľmi malú časť mandátov.) Oplatí sa pozrieť na to, či medzi mandátmi vydanými na sedriách a tými jednoduchšími, ktoré vznikli inde, nájdeme závažnejšie rozdiely. Na tento výskum sa zdajú byť najlepšie listiny Vašskej župy. Keďže približne štyridsať percent všetkých mandátov pochádza z tejto oblasti, vyčlenili sme tri obdobia: a) rok 1355, b) roky 1363 – 1364 a c) roky 1419 – 1422.

³⁷ ENGEL, Pál. *Szent István birodalma*. Budapest : História, 2001. s. 115.

³⁸ *Decreta Regni Hungariae. Gesetze und Verordnungen Ungars 1458 – 1490. Francisci Döry collectionem manuscriptorum, additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke*. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1989, s. 121-130 (ďalej DRH).

³⁹ KUBINYI, András. *Mátyás király*. Budapest : Vince Kiadó, 2001, s. 53.

⁴⁰ Napr. 3. apríla 1322 (BORSA, Somogyi I, 77a); pred 3. júlom 1324 (Anjou VIII, 353); 30. júl 1330 (DL 40589 – Múzeumi törzsanyag, Wenzel-gyűjtemény); 12. august 1339 (Anjou XXIII, 462, 485); 2. jún 1351 (DL 4204 – NRA 1711-11); 25. november 1359 (DL 91542 – Archív rodu Festetics, Castriferrei 48-3-C); 15. november 1371 (DL 101684 – Archív rodu Batthyány, Körmend, Csákán 1-36-11); 20. február 1393 (ZsO I, 2842); 7. september 1397 (Zichy V, 42); 24. marec 1404 (ZsO II, 3070); 13. august 1410 (ZsO II, 7846); 21. december 1419 (ZsO VII, 1165); 11. február 1426 (DF 261886 – Archív rodu Erdődy 72-3338); 25. marec 1438 (DL 58090 – Archív rodu Békassy 92); 12. júl 1456 (DL 49960 – Archív rodu Rummy 136-76) a 5. august 1462 (DF 274004 – Archív rodu Orsics O).

⁴¹ 1. apríl 1332 (DL 2711 – NRA 1535-53); pred 25. augustom 1339 (Anjou XXIII, 515); 30. marec 1353 (BORSA, Iván. *A Mérey család levéltára 1265 – 1525. Somogy Megye Múltjából* 23-25. Kaposvár : Somogy Megyei Levéltár, 1992-1994, I, 54); 25. november 1359 (DL 91542 – Archív rodu Festetics, Castriferrei 48-3-C); 14. jún 1386 (DL 91923 – Tamže, 76); 13. máj 1398 (BORSA, Somogyi konvent VI, 566); 13. máj 1420 (ZsO VII, 1737); 2. január 1432 (DL 12433 – NRA 553-22).

⁴² 20. apríl 1418 (BORSA, Mérey család II, s. 109); 7. apríl 1421 (DL 11074 – NRA 1548-73); 2. február 1432 (DL 86314 – Archív rodu Ostffy V-13).

⁴³ Pred 23. júlom 1324 (Anjou VIII, 353); 11. máj 1370 (DF 226258 – Verejný archív Bratislavskej kapituly VIII-1-12); 23. apríl 1378 (DF 226495 – Tamže X-1-22); 24. apríl 1394 (DF 241382 – Archív mesta Bratislavy 3302); 6. august 1400 (DF 226270 – Verejný archív Bratislavskej kapituly VIII-2-1) a 4. apríl 1407 (DF 259925 – Archív rodu Révay, Gyulay 6-17).

⁴⁴ 8. jún – 21. august 1327 (NAGY, Imre - TASNÁDI NAGY, Gyula (eds.). *Anjoukori okmánytár I-VII*. Budapest : MTA Történelmi Bizottsága, 1878-1920 /ďalej AO/ II, 319); 13. október 1327 (Anjou XI, 490, 591); 3. apríl 1340 (AO IV, 16); 26. október 1340 (NAGY, Imre - VÉGHELY, Dezső - NAGY, Gyula (eds.). *Zala vármegye története. Oklevéltár I-II*. Budapest : Franklin Nyomda, 1886-1890, I, 375); 6. máj 1350 (DL 68225 – Archív rodu Kisfaludy, starší archív 36); 4. júl 1388 (NAGY, Imre - DEÁK, Farkas - NAGY, Gyula (eds.). *Hazai oklevéltár 1234 – 1536*. Budapest : Knoll Károly, 1879 /ďalej HOKI./ 315.).

⁴⁵ 25. november 1326 (Anjou X, 497); 24. august 1399 (DL 86232 – Archív rodu Ostffy 16-84); 14. december 1411 (ZsO III, 1355).

⁴⁶ 15. december 1335 (DL 2967 – NRA 1535-77); 3. apríl 1340 (AO IV, 16); 26. október 1340 (NAGY - VÉGHELY - NAGY, Zala vármegye I, 375); 8. október 1355 (DL 106921 – Archív rodu Batthyány, bez signatúry); 4. júl 1388 (HOKI. 315).

a) Mandát Vašskej župy zo 6. januára 1355 žiadal kapitolu o svedectvo pri vyšetrení jednoduchého násilníctva. Odpoveď kapituly bola vydaná 13. januára.⁴⁷ 29. júna 1355 župa spísala dohodu medzi vdovou Gyukeho Köcskiho (*Gyukee de Kuchk*) a synom Dionýza Köcskiho, Michalom, podľa ktorej vyriešenie ich vzájomného sporu zverili zvolenému sudcovi a rozhodnutie boli povinné akceptovať obe strany.⁴⁸ Na zhromaždení, ktoré sa konalo 8. októbra 1355, vydala župa dve listiny: jednu, ktorá obsahuje pokračovanie hore uvedeného sporu, adresovala Vašvárskeму konventu,⁴⁹ druhá hovorí o tom, že rozhodnutie ohľadom problému kvôli svadobnému daru a venu malo byť prijaté na nasledujúcom zhromaždení.⁵⁰ Listina vydaná na zhromaždení župy 20. októbra 1355 svedčí o prípade, kedy sa dvaja príbuzní nezhodli v spore o jedného koňa. Podľa jedného mu ten druhý odcudzil zviera násilím, ale podľa druhého došlo ku kúpe koňa za peniaze. Župa sa napokon rozhodla, že žalovaný musí vykonať prísahu.⁵¹

b) Prvý mandát z 18. septembra 1363 bol adresovaný kapitule. V ňom na prosbu Gregora Rumiho žiadala, aby ku človeku zo župy poslala svojho zástupcu, keďže vdova po Gregorovom bratovi Jánovi, zvanom Nemec, sa znovu vydala. Jej druhým manželom sa stal Pavol, syn Ladislava z Bezerédu, ktorý chcel v nedeľu (24. septembra) previesť ženu do svojho vlastného domu. Po nebohom manželovi však vlastnila rôzne predmety a nejaký majetok a túto záležitosť chceli vyriešiť v ich prítomnosti. Podľa správy kapituly všetko prebehlo v najväčšom poriadku.⁵² Podľa listiny z 30. októbra 1363 vznikla dohoda vo veci majetku rodiny Csákányiovcov,⁵³ v druhej listine zakázali susedom istého pozemku, aby zozbierali a použili úrodu.⁵⁴ Z listiny z 15. januára 1364 sa dozvedáme, že župa potrestala neprítomnú stranu,⁵⁵ druhá prezrádza, že na príkaz kráľa majetkový spor preposlali do kráľovskej kúrie na oktavu Veľkej noci.⁵⁶ Listiny vydané 27. mája a 3. júna 1364 dosvedčujú, že medzi dvoma spornými stranami vznikla dohoda.⁵⁷ Posledná listina tohto obdobia bola vydaná pred 12. júnom 1364 a adresovaná Vašvárskej kapitule so žiadosťou o svedectvo človekovi zo župy v súvislosti s výzvou k vráteniu istých majetkov Matejom Szentkirályim. Keďže Matej výzvu vyhovel, kapitula vydala privilégium.⁵⁸

c) Vašská župa 13. marca 1419 oznámila kráľovi Žigmundovi, že na jeho rozkaz vyšetrili daný spor a sťažnosť bola oprávnená.⁵⁹ 27. marca 1419 župa spísala hlásenie slúžneho, ktorého na žiadosť Petőka z Gerse požiadala o vyriešenie násilníctva vyko-

⁴⁷ DF 261534 (Archív rodu Szelistey).

⁴⁸ DL 68227 (Archív rodu Kisfaludy, starší archív 40).

⁴⁹ DL 106921 (Archív rodu Batthyány, bez signatúry).

⁵⁰ DF 257287 (Archív rodu Guary 27) - Vydanie: *Collectio Diplomatica Benedictina. A Pannonhalmi Bencés Főapátság Levéltár középkori oklevelei*. CD-ROM 2001. Csáládi levéltárak, Guary család.

⁵¹ DF 253155 (Archív rodu Sennyei 28-16a).

⁵² DF 282225 (Archív rodu Eszterházy, Csesznek 28-18).

⁵³ DL 101677 (Archív rodu Batthyány, Körmend, 1-36, Csákán 8).

⁵⁴ DL 86166 (Archív rodu Ostffy 10-50).

⁵⁵ DL 41553 (Múzeumi törzsanyag, 1897-13).

⁵⁶ DF 259144 (Archív rodu Eszterházy, Csesznek 28-21).

⁵⁷ DL 41575 a 41576 (Múzeumi törzsanyag).

⁵⁸ DL 41581 (Múzeumi törzsanyag, Nagy Imre-gyűjtemény).

⁵⁹ ZsO VII, 110.

naného na jeho poddaných.⁶⁰ Dňa 19. júna 1419 župa zase podala správu o vyšetrení obsahu Žigmundovho mandátu.⁶¹ Dňa 3. júla toho istého roku župa nariadila, aby žalobca vykonal prisahu v danom spore.⁶² Dňa 6. februára 1420 jedna zo sporných strán musela zaplatiť pokutu.⁶³ Dňa 12. februára 1420 slúžni župy písomne zostavili výpoveď slúžneho Jána Somlyóiho, ktorý na žiadosť vaškého župana, Michala Sitkeiho, riešil spor, v ktorom Ladislav Szentgirolti zavraždil Ladislava Dabronciho.⁶⁴ Dňa 13. mája 1420 župa žiadala kapitolu, aby poslala svojho zástupcu a za jeho svedectva mal človek zo župy nariadiť zákaz voči tým, ktorí zabrali istý majetok. Tento mandát sa líši od ostatných v tom, že župa žiadala o podanie správy kráľovi.⁶⁵ Dňa 14. júla toho istého roku znova žiadala kapitolu o vykonanie tej istej veci.⁶⁶ Dňa 29. júla 1420 župa nariadila zloženie prisahy,⁶⁷ v druhej listine spísala výpoveď človeka zo župy vo veci násilníctva.⁶⁸ Dňa 7. apríla 1421 žiadala o svedectvo, v prítomnosti zástupcu kapituly mali vyriešiť otázku istého majetku a správu mali adresovať kráľovi.⁶⁹ Podobne museli konať aj 29. júna 1422.⁷⁰ Dňa 6. júla 1422 potvrdila, že sťažnosti žalovaného boli oprávnené.⁷¹ Nakoniec 28. septembra 1422 župa žiadala kapitolu o vyriešenie istého sporu a správu mala znova adresovať kráľovi.⁷²

Domnievame sa, že na základe hore uvedených listín nemôžeme nájsť žiadne výnimočné dôvody k tomu, aby žiadali kapitolu o poslanie svedka.

Skúmali sme aj vývin počtu ľudí župy, ktorých poslali na vyriešenie jednotlivých sporov,⁷³ ale v tomto prípade sme pozorovali zvlášť Bratislavskú župu, kde okrem troch prípadov bez ohľadu na počet vymenovaných ľudí zo župy vždy vyslali aj jedného slúžneho. Tak rôzne úlohy v období medzi rokmi 1325 a 1370 vykonal človek zo župy a slúžny v prítomnosti zástupcu kapituly.⁷⁴ Z roku 1377 poznáme prvý prípad toho, že Bratislavská župa delegovala viac ako jedného človeka.⁷⁵ V jednom z ďalších troch prípadov boli v listine uvedení len poverení ľudia župy,⁷⁶ v druhom župa žiadala o zástupcu kapituly ako svedka vo veci vyriešenia násilníctva, čo kňaz Michal z Veľkého Medera (*Magyar*) aj vykonal,⁷⁷ v treťom prípade župa predvolala istého človeka

⁶⁰ ZsO VII, 240.

⁶¹ ZsO VII, 675.

⁶² ZsO VII, 737.

⁶³ ZsO VII, 1326.

⁶⁴ ZsO VII, 1348.

⁶⁵ ZsO VII, 1737.

⁶⁶ ZsO VII, 1970.

⁶⁷ ZsO VII, 2026.

⁶⁸ ZsO VII, 2027.

⁶⁹ DL 11074 (NRA 1548-73) z rukopisu ZsO VIII.

⁷⁰ DL 68340 (Archív rodu Kisfaludi, Starší archív 177) z rukopisu ZsO VIII.

⁷¹ DL 68341 (Archív rodu Kisfaludi, Starší archív) z rukopisu ZsO VIII.

⁷² DL 102021 (Archív rodu Batthyány, Körmend, Miscellanea) z rukopisu ZsO VIII.

⁷³ Tu sme posudzovali len mandáty.

⁷⁴ 7. marec 1325: AO II, 179; 11. máj 1370: DF 226258 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 8-1-12).

⁷⁵ Traja ľudia zo župy: 30. august 1377 (DL 48594 – Archív rodu Üchtritz-Amadé 5-1-85); 24. apríl 1394 (DF 241382 – Archív mesta Bratislavy 3302). Dvaja: 23. apríl 1378 (DF 226495 – Verejný archív Bratislavskej kapituly 10-1-22) 10. apríl 1380 (DF 226264 – Verejný archív Bratislavskej kapituly 8-1-18).

⁷⁶ 24. apríl 1394: DF 241382 (Archív mesta Bratislavy 3302).

⁷⁷ 21. jún 1414: DF 227116 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 28-3-47/1).

v prítomnosti zástupcu kapituly.⁷⁸ Čo sa týka ostatných šiestich žúp, skúmaných 140 rokov môžeme rozdeliť na dve obdobia: prvé je možné ohraničiť rokmi 1322 a 1339, keď vo všetkých deviatich mandátoch uviedli jedného človeka zo župy na vykonanie úlohy. Do druhej časti patria listiny z rokov 1340 až 1462. Toto vymedzenie však nie je úplne jednoznačné: aj naďalej nájdeme listiny, v ktorých bol určený len jeden človek (ide o päť mandátov),⁷⁹ ale stretneme sa aj s písomnosťami, v ktorých vymenovali šesť⁸⁰ či sedem ľudí.⁸¹ Vo väčšine prípadov však vymenovali len troch⁸² či štyroch.⁸³ Keďže medzi úlohou a kompetenciou človeka zo župy a človeka od kráľa, palatína, krajinského sudcu⁸⁴ nie sú žiadne rozdiely, hore uvedené zistenia sme porovnali jednak s výsledkami Ivána Borsu – podľa ktorého v mandátoch vydaných pred rokom 1321 vymenovali len jedného človeka⁸⁵ –, jednak s výskumom Pála Engela, čiže s obrazom kráľových ľudí vo Vukovarskej župe.⁸⁶ Na základe toho sme zistili nasledujúce: v prípade mandátov vydaných jednotlivými župami sa časová hranica posunula o dvadsať rokov neskôr (čo možno ani nie je náhoda, veď prvý údaj o „inštitúcii“ máme len z roku 1322). Ale kým v prípade kráľovho človeka máme vždy dvoch adeptov – vo Vukovarskej župe po roku 1383 sú najmenej traja⁸⁷ –, tak pri ľuďoch zo župy nemáme takú jasnú hranicu, ako sme to vyššie doložili aj príkladmi. Ďalej počet vymenovaných ľudí kráľa je päť, šesť alebo sedem, župa ich vymenovala troch či štyroch. V prípade župy pravdepodobne brali do úvahy aj fakt, že na aktuálnej sedri už približne vedeli, kto bude môcť vykonať šetrenie, preto stačilo vymenovať menej ľudí. Engel písal o ľuďoch kráľa a zistil, že ich vymenoval sám žiadateľ.⁸⁸ Podľa nášho názoru sa medzi vymenovanými nachádzali „milovaní ľudia“ sporných strán⁸⁹ a podobne o tom môžeme uvažovať aj v prípade ľudí župy. Potvrďuje to niekoľko prípadov, keď sa v mandátoch župy medzi vymenovanými nachádzajú ľudia kráľa.⁹⁰ Vychádza tak

⁷⁸ 15. marec 1400: DF 226270 (Verejný archív Bratislavskej kapituly 8-2-1).

⁷⁹ 27. december 1378 (DF 274388 – Archív rodu Gyulay 18); 15. december 1404 (ZsO II, 3537); 9. október 1413 (ZsO IV, 1173); 21. október 1413 (BÁNDI, Zsuzsanna. *A szakácsi pálos kolostor középkori oklevelei*. Somogy Megye Múltjából 17. Kaposvár 1986, s. 23); 7. apríl 1421 (DL 11074 – NRA 1548-73).

⁸⁰ Štyri prípady: 23. apríl 1373 (DL 39266 – Z viedenského archívu/ Bécsi levéltárakból kizsgáltatott iratok 1-2-175); 18. jún 1391 (DL 106938 – Archív rodu Batthyány, bez signatúry); 7. september 1397 (Zichy V, 42); 16. máj 1429 (DL 12070 – NRA 447-49).

⁸¹ V jedinom prípade: 24. marec 1404 (ZsO II, 3070).

⁸² Napr.: 14. máj 1347 (AO V, 62); 6. január 1355 (DF 261534 – Archív rodu Szelistey 82); 20. február 1393 (ZsO I, 2842); 23. november 1411 (ZsO III, 1264); 10. jún 1427 (DL 43706 – Múzeumi törzsanyag, Véghegyűjtemény); 25. marec 1438 (DL 58090 – Archív rodu Békassy 92).

⁸³ 15. november 1371 (DL 101684 – Archív rodu Batthyány, Körmend, Csákán 1-36-11); 15. marec 1400 (Zichy V, 156); 4. júl 1420 (ZsO VII, 1970); 18. december 1428 (DF 261569 – Archív rodu Szelistey); 5. august 1462 (DF 277004 – Archív rodu Orsics O).

⁸⁴ Viď už spomínané udalosti v poznámkach č. 40-46.

⁸⁵ BORSA, Iván (ed.). *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke, II/4. 1291 – 1301*. Budapest : MTA, 1987, 3702.

⁸⁶ ENGEL, Pál. Királyi emberek Valkó megyében. In *Medievalia Transilvanica*, 1999, č. 3, 1-2:71-88.

⁸⁷ ENGEL, Királyi emberek, 73.

⁸⁸ ENGEL, Királyi emberek, 83.

⁸⁹ C. TÓTH, Norbert. Hiteleshely és a királyi különös jelenlét. In *Századok*, 2001, roč. 135, č. 2, s. 411.

⁹⁰ 24. september 1397: Sopronská župa (Sopron vármegye I, 526); 15. marec 1400: Baraňská župa (Zichy V, 156); 4. apríl 1407: Baraňská župa (DF 259925 – Archív rodu Révay, Gyulay 6-17); 22. jún 1410: Vaňská župa (DF 261649 – Vas Megyei Levéltár 128, Vegyes letétek. /ďalej len VAML/), 18. júl 1446: Baraňská župa (DF 260034 – Archív rodu Révay, Gyulay 8-24b).

otázka, či sa v týchto prípadoch nestretávame s nesprávne uvedenými údajmi? Na základe uvedených údajov môžeme jednoznačne tvrdiť, že tento predpoklad môžeme vylúčiť, lebo poznáme jednu listinu, keď v mandáte župy uvedený človek zo župy je v hlásení kapituly uvedený ako človek kráľa.⁹¹

Prečo práve v prípade týchto siedmich žúp nájdeme mandáty adresované hodnoverným miestam? Keď sa na tieto miesta pozrieme bližšie, zistíme, že pri štyroch zo šiestich sa sídlo župy zhoduje s miestom hodnoverného miesta: v skúmanom období sa sedrie konali v Bratislavskej župe v meste Bratislava,⁹² v Šomodskej župe v Somo-gyvári,⁹³ v Vašskej župe vo Vašvári a v župe Zala zase v Kapornaku.⁹⁴ Väčšina ich mandátov bola adresovaná tamojším hodnoverným miestam. A čo sa týka zvyšných žúp, sedria Baraňskej župy fungovala v Nagyfalú,⁹⁵ ale v jednom prípade, a to v piatok, 7. septembra 1397, mandáty adresovali v Tarde.⁹⁶ Problém je však hneď vyriešený, keď vieme, že podžupanom v tej dobe bol Mikuláš, syn Demetera Matucsinaioho⁹⁷ a v roku 1395 rod dostal naspäť do vlastníctva Tardu.⁹⁸ Sedria sa tak na majetku vtedajšieho podžupana konala z nevyjasnených dôvodov. Už v citovanej knihe Gyulu Gábora autor predpokladal, že „podžupaní s obľubou usporadúvali zasadania sedrie na svojich vlastných pozemkoch”.⁹⁹ Na potvrdenie tejto tézy by sme vedeli vymenovať viac prípadov, napríklad v Sabolčskej župe v dobe, keď bol podžupanom Tomáš, syn Dominika Szodoróioho,¹⁰⁰ sedria sa konala na jeho majetku Kene.¹⁰¹ S tvrdením Gyulu Gábora však nemôžeme súhlasiť, ani keď berieme do úvahy sídla žúp, ktoré vymenovala Enikő Csukovits, ani v prípade nášho výskumu týkajúceho sa Sabolčskej župy, kde sme skúmali aj miesta vydania jednotlivých mandátov. Skôr môžeme povedať, že poznáme niekoľko prípadov, keď sa sedrie konali na majetkoch niektorých podžupanov, ale ide o výnimočné prípady. V tomto prípade nájdeme odpoveď na veľmi dôležitú otázku: Kde sa konali zasadania sedrie?¹⁰² Môžeme považovať za samozrejmé, že na vyriešenie jednotlivých záležitostí sa zhromaždili v kúrii podžupana. K tomu ešte dodáme jeden údaj zo Sabolčskej župy: 16. mája 1420 prikázal kráľ Žigmund Leleskémú konventu, aby s jedným z uvedených ľudí kráľa poslali svojho zástupcu, v jeho prítomnosti mal človek kráľa vyšetriť sťažnosť Mikuláša, syna Lukáša Pazonyiho. Po tom, ako zo sedrie konanej 11. mája v Kálló, na ktorej on nikoho nezažaloval, ani nebol nikým žalovaný, odišli šľachtici, podžupan, Ladislav Csicseri Ormos, spolu s dvoma

⁹¹ Mandát Vašskej župy: 13. august 1410: ZsO II, 7846; hlásenie Vašvárskej kapituly: 17. august 1410 (DF 261648 – VAML 127, zmiešaný depozit).

⁹² CSUKOVITS, Sedriahelyek, 382.

⁹³ CSUKOVITS, Sedriahelyek, 383.

⁹⁴ CSUKOVITS, Sedriahelyek, 385.

⁹⁵ CSUKOVITS, Sedriahelyek, 381.

⁹⁶ Zichy V, 42.

⁹⁷ ENGEL, Magyarország világi archontológiája I, s. 104.

⁹⁸ ENGEL, Pál. *Magyarország a középkor végén (Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről)*. PC-CD-ROM MindMap 1.1.; ZsO I, 2911.

⁹⁹ GÁBOR, A megyei intézmény, 45.

¹⁰⁰ Údaje o jeho funkcii podžupana máme z dvoch období, najprv z obdobia od 11. marca 1396 do 15. augusta 1399, potom od 9. júla 1401 do 1. októbra 1401. C. TÓTH, Norbert. Szabolcs megye hatóságának archontológiája (1284 – 1526). In *A nyíregyházai Jósza András Múzeum Évkönyve XLII*, 2000, s. 98.

¹⁰¹ ZsO I, 5535.

¹⁰² CSUKOVITS, Sedriahelyek, s. 380.

slúžnymi zostali v sídle podžupana a navzdor slobode a zvykom sedrie, potrestali ho v otázke násilníctva, a to na základe obyčajnej sťažnosti a výpovede. Z hlásenia konventu z 24. mája sa dozvieme, že sťažnosť bola oprávnená.¹⁰³ Žiaľ, dodnes nemáme bližšie údaje o tom, kde mal sídlo podžupan v Kálló a z listín nepoznáme ani pokračovanie tohto sporu. Krátky časový rozdiel medzi sťažnosťou a správou konventu (ani nie dva týždne) svedčí o tom, že prípad považovali za vážny a podžupan sa nemohol vyhnúť dôsledkom (ak náhodou nezomrel v tomto období): posledný údaj o jeho krátkej kariére poznáme z 11. januára 1421.¹⁰⁴ Vráťme sa k pôvodnej otázke. Ďalšou je Rábska župa, ktorej sídlom bol Ráb.¹⁰⁵ Napriek tomu podžupan oba mandáty adresoval Panonhalskému konventu. Treťou župou je Šopronská. Jej jediný mandát adresovali Rábskemu konventu a listinu vydali v Csepregu. V rokoch 1368 a 1410 toto miesto bolo sídlom župy.¹⁰⁶ Vznikne otázka, prečo sa nestretneme v prípade ostatných žúp, kde sa sídlo župy zhodovalo s hodnoverným miestom,¹⁰⁷ s podobnými skutočnosťami?

Časť odpovede musíme hľadať pri hodnoverných miestach. Ak sa pozrieme na rozdelenie hodnoverných miest v celej krajine, uvidíme nasledujúci obraz (postupujúc od východu na západ): Sedmohradská kapitula fungujúca v Alba Iulia a konvent v Koložmonostore (dnes Cluj-Mănăştur) ako-tak pokrýli územie Sedmohradska,¹⁰⁸ ale v prípade západnejších častí pomáhal aj Varadínsky konvent. Do oblasti pôsobenia Varadínskeho konventu patrili okrem Biharskej župy aj Satumárska, ale často aj Sabolčská, Strednosolnocká a Krasnianska župa.¹⁰⁹ Do oblasti pôsobenia Leleského konventu patrilo 11 žúp (Zemplínska, Abovská, Šarišská, Užská, Beregská, Ugočská, Marmarošská, Sabolčská, Strednosolnocká, Satumárska a Krasnianska).¹¹⁰ Pod Jasov patrili nasledujúce župy: Abovská, Šarišská, Spišská, Turnianska a Boršodská.¹¹¹ Do oblasti pôsobenia Jágerskej kapituly môžeme zaradiť župy: Hevešskú, Solnockú, Boršodskú a Gemerskú.¹¹² Pod Spišskú kapitulou patrili župy: Šarišská, Spišská, Liptovská a Oravská, kým do oblasti Turčianskeho konventu patrili považské časti Trenčianskej a Liptovskej župy. Na juhu krajiny oblasti pôsobenia Čanádskej a Aradskej kapituly sa vo väčšine zhodovali, i keď môžeme povedať, že pod Čanáď patrili skôr župy

¹⁰³ ZsO VII, 1745.

¹⁰⁴ Podžupanom 9. marca 1420 bol ešte Gregor Baktai, 5. apríla 1421 už Anton Márki. C. TÓTH, Szabolcs megye, s. 99.

¹⁰⁵ CSUKOVITS, Sedriahelyek, s. 382.

¹⁰⁶ CSUKOVITS, Sedriahelyek, s. 383.

¹⁰⁷ Napríklad: Aradská, Báčska, Čanádska, Fejérska, Nitrianska, Požegská, Spišská, Turčianska a Vesprímska župa; pri výskume sme sa nezaoberali Ostrihomskou župou a slavónskymi župami, lebo šľachtici týchto žúp sa nedajú porovnať s ostatnými (používané údaje: CSUKOVITS, Sedriahelyek, s. 381-385).

¹⁰⁸ JAKÓ, Zsigmond (ed.). *A koložmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289 – 1556), I-II*. Budapest : Akadémiai Könyvkiadó, 1990.

¹⁰⁹ BUNYITAI, Vincze. *A váradí püspökség káptalanai és monostorai a püspökség alapításától 1566-ig*. Nagyvárad : Franklin Nyomda, 1883, s. 31.

¹¹⁰ KUMOROVITZ, L. Bernát. A leleszi konvent oklevéladó működése 1569-ig. In *Turul*, 1928, roč. 42, č. 1-2, s. 5.

¹¹¹ TÓTH-SZABÓ, Pál. A jászói konvent, mint hiteles hely a középkorban. In *Turul*, 1903, roč. 20, s. 115.

¹¹² E. KOVÁCS, Péter. Az egri káptalan hiteleshelyi és oklevélkiadói tevékenysége az Árpád-korban. In *Archivum* 12. Eger 1990, s. 5-43. Na základe presvedčujúcej argumentácie autora v dobe Arpádovcov oblasť pôsobenia kapituly sa zhodovala s územím diecézy, ale okruh sa zúžil, podobne, ako v prípade Páfkostolskej kapituly, keď sa aktivizovala funkcia hodnoverného miesta Leleského a Jasovského konventu (viď ešte tabuľku: BORSA, A hiteleshelyekről, s. 101).

Čongrádska, Békešská, Temešská a Torontálska¹¹³ a pod Aradskú kapitolu Zarándska, Temešská, Kevská, Kraššavská a v Sedmohradsku Huňadská.¹¹⁴ Do oblasti pôsobenia Báčskej kapituly patrili Báčska, Bodrogská, Sriemska a Vukovarská župa. V spomínanom období pod Páfkostolskú kapitolu a Pécsvárady konvent patrila len Baraňská župa,¹¹⁵ pod Kaločskú kapitolu podunajské župy,¹¹⁶ pod Szekszárdsku kapitolu Tolnianska a Baraňská župa, tiež južná časť Fejérskej, východná časť Šomodskej a podunajské časti Báčskej a Bodrogskej župy.¹¹⁷ Do oblasti Vacovskej kapituly a Šahanského konventu patrili Novohradská, Hontianska, Peštianska, Ostrihomská (zadunajská časť) a Zvolenská. Pod Hronskobeňadický konvent patrili zadunajské časti Tekovskej, Ostrihomskej a Komárňanskej župy. Do oblasti Nitrianskej kapituly a Zoborského konventu patrila Nitrianska, Trenčianska a zriedka aj Tekovská župa. Bratislavská kapitula pokryla Bratislavskú župu a časť susednej Nitrianskej a tiež územia až po riekú Váh. Ostrihomská kapitula sa zaoberala písomnosťami častí Ostrihomskej a Komárňanskej župy nachádzajúcich sa na ľavom brehu Dunaja. Oblast pôsobenia Vesprímskej kapituly sa rozšírila na Vesprímsku župu a na hraničné územie susedných žúp, kým pod Rábsku kapitolu¹¹⁸ a Panonhalský konvent¹¹⁹ patrili Rábska, Mošonská, Komárňanská, Bratislavská, Šopronská a Vašská župa. Pod konvent v Csorne patrilo len najbližšie územie, ale s poznámkou, že v období rokov 1353 – 1393 nefungoval ako hodnoverné miesto.¹²⁰ Do oblasti pôsobenia Vašvárskeho konventu patrila župa, v ktorej sa inštitúcia nachádzala, podobne tomu tak bolo aj v prípade konventov Zala, Kapornak a Somogy. Z vymenovania sme vynechali štyri hodnoverné miesta, ktoré mali funkciu celokrajinskej inštitúcie: kapituly v Bosne, Budíne a Stoličnom Belehrade a konvent križiakov v Stoličnom Belehrade.¹²¹ Hore uvedené údaje sú dôležité kvôli tomu, lebo na vykonanie obsahu mandátu listinu adresovali hodnovernému miestu nachádzajúcemu sa v danej župe, ak také nebolo, tak najbližšej inštitúcii, a to už od doby kráľa Ľudovíta I., na základe 22. odseku zákona z roku 1351.¹²² Z prehľadu môžeme

¹¹³ JUHÁSZ, Kálmán. *A csanádi székeskáptalan a középkorban* (1030 – 1552). Makó : Makói Könyvnyomda, 1941, s. 96-158.

¹¹⁴ JUHÁSZ Kálmán. *Egy dél-alföldi hiteleshely kiadványai. Aradi regeszták*. Gyula : Erkel Ferenc Múzeum, 1962.

¹¹⁵ KOSZTA, László. *A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége (1214 – 1353). Tanulmányok Pécs történetéből*. Pécs : Pécs Története Alapítvány, 1998. Grafy na stranách 82 až 92 jednoznačne dokazujú, že oblasť pôsobenia kapituly sa zúžila na Baraňskú župu a táto tendencia pokračovala aj po roku 1353.

¹¹⁶ UDVARDY, József. *A kalocsai főszékeskáptalan története a középkorban*. Budapest : METEM, 1992, s. 113-146, registry.

¹¹⁷ SZAKÁLY, Ferenc. *A szekszárdi konvent hiteleshelyi és oklevéladó működése 1526-ig*. In PUSKÁS, Attila - K. BALOG, János (eds.). *Tanulmányok Tolna megye történetéből I*. Szekszárd : Tolna Megyei Tanács Levéltára, 1968, s. 29.

¹¹⁸ SZOVÁK, Kornél. *A győri káptalan hiteleshelyi tevékenysége a középkorban*. Rukopis.

¹¹⁹ SZOVÁK, Kornél. *A pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének kezdetei (1224 – 1387)*. In TAKÁCS, Imre (ed.). *Mons Sacer 996 – 1996. Pannonhalma 1000 éve, I-III*. Pannonhalma : Pannonhalmi Főapátság, 1996, I, s. 430; DRESKA, A pannonhalmi konvent, 13-61.

¹²⁰ HORVÁTH, Antal. *A csornai konvent hiteleshelyi működése*. In *A keszthelyi Gimnázium Évkönyve 1942/43*. Keszthely : Keszthelyi gimnázium, 1943, s. 3-5.

¹²¹ *Werbőczy István Hármaskönyve. Az eredetinek 1517-iki első kiadása után fordították, bevezetéssel és utalásokkal ellátta Dr. Kolozsvári Sándor és Dr. Óvári Kelemen, magyarizáló jegyzetekkel kíséri Dr. Márkus Dezső*. Budapest : MTA, 1897, s. 280-283.

¹²² DRH 1301 – 1457. *Collectionem manuscriptam Francisci Döry additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Vera Bácskai*. Budapest : MOL, 1976, s. 138.

zistiť viac skutočností. Počet hodnoverných miest v smere z východu na západ rastie a takto exponenciálne klesá ich územná kompetencia. Čiže, kým oblasť pôsobenia Leleského konventu pokryje jedenásť žúp, tak konvent v Csorne pôsobí len v najužšom regióne. Môžeme predpokladať, že počet „personálu“ hodnoverného miesta prispôsobili týmto skutočnostiam. Veď Vašvárska kapitula pôsobila len vo Vašskej župe, Kapornákská kapitula a konvent v Zale tiež len vo vlastnej župe, Šomodský konvent v Šomodskej župe a Pätkostolská kapitula a Pécsváradský konvent v Baraňskej župe, len vo svojich vlastných župách vykonávali svoju činnosť ako „župné“ hodnoverné miesta. Čiže oblasť ich pôsobenia pokryla župu, v ktorej sa nachádzali. Pravdepodobne si mohli dovoliť, aby sa zaoberali nie práve každodennými úlohami, čiže mali na to čas – i keď nie často a postupom času stále zriedkavejšie –, aby prijímali mandáty od župy a zabezpečili im svojho zástupcu – samozrejme za vhodnú odmenu. Na základe uvedených údajov sa domnievame – čo, žiaľ, prameňmi nevieme potvrdiť –, že úlohu pisára na týchto sedriách, ktoré sa konali každé dva týždne, vykonával jeden z klerikov hodnoverného miesta. Mohlo sa tak stať aj v prípade žúp, kde vzdialenosť medzi konaním sedrie a hodnoverným miestom nebola väčšia, než niekoľko hodín cesty. Toto tvrdenie, ktoré na prvý pohľad môže byť odvážne, ani nie je také neuveriteľné, ak zoberieme do úvahy okruh ľudí ovládajúcich umenie písma a fakt, že údaje o prvých župných notároch – *notarius* – máme len z 15. storočia. (Zo župy Zala máme prvý údaj z roku 1402,¹²³ zo Sabolčskej z roku 1463,¹²⁴ z Tolnianskej z roku 1516.¹²⁵) Šľachtici Baraňskej, Bratislavskej, Vašskej a Zalianskej župy oproti ostatným celkom rozumeli pod pojmom župa niečo dôležitejšie a naozaj sa pokúsili o to, aby inštitúciu vyplnili obsahom. Otázne je, či naozaj ide len o partikulárny právny zvyk fungujúci len 140 rokov. Už dávno vieme, že „externá“ práca hodnoverných miest sa vyvinula z božích súdov prebiehajúcich pred kapitulou.¹²⁶ Boží súd a vypočúvanie susedov rozlišuje len moderné, racionálne právne myslenie, stredoveké nie; vtedy boli oba spôsoby len dokazovacie procedúry. Na stránkach Varadínskeho registra sa často stretneme s prípadmi, keď župani, špáni alebo ľudia s nižšími funkciami žiadali kapitolu o spoluprácu, keď už inak nevedeli vyriešiť spor.¹²⁷ Čiže začiatkom 13. storočia aj sudy nižšieho postavenia využívali služby neskorších hodnoverných miest. Sedrie mali právo na to, aby požiadali hodnoverné miesta o pomoc, toto uznal už aj spomínaný zákon z roku 1291. Vývin práva ale neprial takémuto vzťahu sedrií a hodnoverných miest. Na území kráľovstva len kráľovská kúria a vedúci predstavitelia samostatných teritoriálnych celkov mali právo na to, aby hodnoverné miesta požiadali o externú spoluprácu. Vý-

¹²³ HOLUB, Zala megye története, s. 157. Hoci v župe Zala spomínajú *protonotarius*-a už v roku 1312, a neskôr aj notára župana, ale podľa nášho názoru tieto údaje musíme oddeliť od tých, ktoré naozaj spomínajú *notarius*-a župy. Porov. ECKHART, Ferenc. *Magyar alkotmány- és jogtörténet*. Budapest : Polizter Zs., 1946, s. 1.

¹²⁴ Zichy X, 286.

¹²⁵ SZAKÁLY, Ferenc. *Ami Tolna vármegye középkori okleveleiből megmaradt 1314 – 1525*. Szekszárd : Wosinsky Mór Múzeum, 1998, s. 200.

¹²⁶ ECKHART, Magyar alkotmány, s. 177-178.

¹²⁷ *Regestrum Varadinense examinum ferri candentis ordine chronologico digestum, descripta effigie editionis a. 1550 illustratum sumptibusque capituli Varadinensis* Lat. Rit. curis et laboribus Joannis Karácsonyi et Samuelis Borovszky. Budapest : Hornyánszky Nyomda, 1903, 169/41 (strana/číslo), 177/65, 256/276, 261/287, 270/312, 293/362, 300/377.

nimku tvorili len spomínané zadunajské župy. Ani listina kráľa Žigmunda z roku 1396 tento zvyk nepomenovala ako celokrajinský, ale len ako zvyk Bratislavskej župy. Kým ostatné župy, ako Sabolčská či Tolnianska, sú len vykonávateľmi rozkazov poslaných z vyšších súdov, dovtedy spomínané župy iniciovali rôzne vyšetrovania, vykonávali vo veciach sporov nečakajúc na vyššie rozhodnutia. Pravdupovediac, jednali aj vo veciach, ktoré v ostatných župách riešili ľudia kráľa, palatína, krajinského sudcu v prítomnosti zástupcu hodnoverného miesta.

Dôvod vidíme v geografickom rozdelení hodnoverných miest, čiže po tatárskom pustošení na Dolnej zemi zaniklo veľa kláštorov, z ktorých sa po čase mohli stať hodnoverné miesta. Na území Zadunajska, kde pustošenie nebolo také značné, sa skoro z každej cirkevnej inštitúcie stalo hodnoverné miesto. Z toho dôvodu, i keď osídlenie bolo hustejšie, než v ostatných častiach krajiny, v tomto regióne fungovalo oveľa viac hodnoverných miest, než koľko územie potrebovalo. Už nám chýba iba krok, aby hodnoverné miesta podlo nahovorili na isté úlohy, ktorým ale vyhovelí, lebo medzi prácou a príjmami je silný vzťah. Tento problém sa týkal hlavne menších hodnoverných miest. V 50. rokoch 14. storočia sa priebeh udalostí tak zrýchlil, že otázku museli regulovať zákonmi.¹²⁸ Popritom spomínané štyri župy takýmto spôsobom dokázali úzko spolupracovať s hodnovernými miestami a v období od dvadsiatych rokov 14. storočia až do začiatku 15. storočia sa tieto župy vyformovali oveľa výraznejšie ako tie ostatné.

Prečo sa tejto praxe vzdalo spomínaných sedem žúp začiatkom 60. rokov 15. storočia? Koncom panovania kráľa Žigmunda sa podiel mandátov vyvinul veľmi zaujímavý: kým v 20. a 30. rokoch máme „veľké množstvo“ mandátov (14 kusov), tak v rokoch 1435 až 1437 nepoznáme ani jeden, po kráľovej smrti, z rokov 1438, 1439 a 1446 sa nám zachovali tri mandáty, z rokov 1456 a 1462 poznáme len po jednom kuse. Odpoveď nájdeme v Žigmundovej veľkej knihe zákonov z roku 1435. Uhorský zákonník, ktorý sa podobá na *reformatio* Rímsko-nemeckej ríše, v celom kráľovstve zaviedol len miestami používanú prax, spoluprácu žúp a hodnoverných miest.¹²⁹ Verejné kongregácie (*proclamata congregatio*) sa konali len vo veci násilníctva a zaujatia majetku, čiže v prípadoch, v ktorých zadunajské župy konali v spolupráci s hodnovernými miestami. Po roku 1435 si môžeme všimnúť rozšírenie praxe, o ktorej nehovorí ani veľký zákonník – tiež sa vyvinul skôr, než verejné kongregácie. Odteraz centrálné súde, keď istú vec museli vziať na vedomie, neposielali len človeka od kráľa (palatína, krajinského sudcu, vojvodu), ale často prikázali aj župe, aby konali v takýchto prípadoch.¹³⁰ Často sa dozvedáme aj o paralelnom vyšetrení istých záležitostí: v tej istej veci konali dve susediace hodnoverné miesta a aj župa,¹³¹ tento problém ale korení ešte v 20. rokoch 15. storočia.¹³² Župy a hodnoverné miesta sa stali súpermi. (Smrťou kráľa

¹²⁸ Zák. čl. 3 z roku 1351: DRH 1301 – 1457, s. 131; Zichy II, 509.

¹²⁹ Zák. čl. 3 z roku 1435: DRH 1301 – 1457, s. 262. O prvých prípadoch: MÁLYUSZ, Elemér. A magyar rendi állam Hunyadi korában. In *Századok*, 1957, roč. 91, s. 46-123, 529-602, poznámky č. 62/69.

¹³⁰ TRINGLI, István. Pest megye a késő középkorban. In ZSOLDOS, Attila (ed.). *Pest megye monográfiája I/2. A honfoglalástól 1686-ig*. Budapest : Pest Megye Monográfia Közalapítvány, 2001, s. 163, 166.

¹³¹ 2. apríl 1436 (DL 24526 – NRA 10-2); 11. marec 1437 (DL 13031 – NRA 1552-38); 26. november 1437 (DL 55160 – Archív rodu Kállay 1400-329).

¹³² 14. apríla 1421 poslali mandát Leleskému konventu (DL 30780 – GYKOL Miscellanea 3-3-23); Varadínskému konventu (DL 54157 – Archív rodu Kállay 1400-104) a Sabolčskej župe (DL 54161 – Tamže 102); 3. januára 1422 Lelesu: DL 54182 (Archív rodu Kállay 1400-137); do Varadína: DL 54193 (Tamže, 182)

Žigmunda sa tento proces zastavil, znovu sa objavil po stabilizácii vlády kráľa Mateja Korvína.)¹³³ Pri takejto inovácii už nepotrebovali starú formu ťažkopádneho jednaní. Vo vážnych veciach do roku 1485 sa konali verejné kongregácie, v jednoduchých mohla župa konať bez prítomnosti človeka z hodnoverného miesta.¹³⁴ Nemôžeme sa čudovať, že za necelých dvadsať rokov zanikla spolupráca medzi siedmimi župami a hodnovernými miestami, ktorá bola u nich dávny zvykom.

Preložila Beáta Vida

SUMMARY

The Relations between Counties and Places of Authentication in Hungary in the 14th and 15th Centuries

The study deals with the relations between two legal institutions in medieval Hungary. These relations were determined by several laws (5/1291, 21/1231, etc.). The question is, however, in which counties was the law respected? Was the law respected in other counties? If not, what was the reason? Finally, is it possible to delimit this phenomenon in time?

The first task was to find those counties, which had approached one of the places of authentication (*loca credibilia*). According to our current knowledge they were seven: Baranya county, Győr county, Pozsony county, Somogy county, Sopron county, Vas county, and Zala county.

If we put all deeds together, we find out, that the oldest deed comes from the period before April 3rd, 1322 and the youngest deed is from August 5th, 1462. That is to say, that within the time span of 140 years, 105 mandates had been preserved in the seven counties. It would be hard to fail to notice that these dates are tied to two important events. The first event was the consolidation of power of King Charles I, the second one was the session of the Diet, at which various laws were discussed (it ended on May 28th, 1462) and the power of Matthias Corvinus was strengthened.

Before we search for the reason of this, let us have a look at why these mandates had appeared. Their most common objective was to investigate acts of violence. However, there were other reasons too: prohibition, delivery of wedding gifts or dowry, summons, real estate metation, and, what is really surprising, property disputes, and granting someone permanent ownership. In the deeds one can also find an answer to a very important question: where the sessions of the tribunal (*sedes iudicaria*) took place? Obviously, they gathered in the curia of the deputy county head (*vicecomes*) to resolve the issues. In this context the question arises, why in the case of other counties, where the seat of the county coincided with the place of authentication, i.e. notary office), was the procedure not the same?

a Sabolcskej župe: DL 54195 (Tamže, 488). V ten istý deň Leleskému konventu: DL 54186 (Tamže, 141), do Varadína: DL 54194 (Tamže, 183) a Satumárskej župe: DL 54192 (Tamže App. 1400-7).

¹³³ Porov. TRINGLI, István. Két szokásjogi norma a közgyűlések működéséről. In *Történelmi Szemle*, 1997, roč. 39, č. 3-4, s. 395-396.

¹³⁴ Verejné kongregácie totiž spolu s ostatnými zrušili. Zák. čl. 2 z roku 1486: DRH 1458 - 1490, s. 268.

We must look for the part of the answer in places of authentication. If we look at the network of the places of authentication throughout the country, we can see the following image (from the east to the west of Hungary): the number of places of authentication increases and thus exponentially decreases their territorial jurisdiction. So while the Leles convent covered eleven counties, the Csorna convent operated just in a very limited area. Presumably, the number of officials in a place of authentication was determined by this fact.

Based on these data, we believe – but it, unfortunately, cannot be confirmed by any available source – that the role of a scribe at the tribunal, which was held every two weeks, was performed by one of the clerics of the place of authentication. This was also possible in the case of counties, where the distance between the place, where the tribunal was held, and the place of authentication was not more than a few hours. At first glance this claim can seem daring, but it becomes more plausible when we take into consideration the fact, that only a small group of people mastered the art of writing, and it was not until the 15th century when the data on the first county notaries became available.

So in the early 13th century the courts of lower status also used the services of later places of authentication. A tribunal had the right to request a place of authentication for help. This was also acknowledged by the law from 1291. In our opinion the reason lay in the geographical distribution of the places of authentication. Mongol devastation in Hungarian Lowlands caused collapse of many monasteries, which in some time could become places of authentication. On the territory of Transdanubia, where the devastation was not so vast, almost every religious institution developed in a place of authentication. For this reason, although the population density was higher than in other parts of the country, in this region there was a plethora of places of authentication. In such a situation places of authentication happened to be inveigled into certain dishonest tasks. And for the strong relationship between work and incomes, the places of authentication often granted such a request. This was primarily a problem of smaller places of authentication. In the 1450's, the problem became so serious that it had to be regulated by law.

After 1435, one may notice spread of practice, which was not even provided for by the great code (the code had been also developed before the public congregations). Henceforth the central courts, when they had to take a certain thing into account, did not only send a man from the king (palatine, provincial judge, duke), but they also often ordered a county to act in such cases. We often learn about the parallel investigations of certain matters, too: in the investigation of the same case two neighbouring places of authentication as well as a county were active. Counties and places of authentication became competitors. With such innovation they did not need the old form of cumbersome negotiations. By 1485, in serious matters public congregations were held, in simple cases a county was authorized to act without a representative from a place of authentication. Not surprisingly, the cooperation between the seven counties and places of authentication lapsed after less than twenty years.